

Фест 2007.

И НЕ САМО ЖИВОТ ДРУГИХ

Фест је увек, па и овај 35. пут, тако потребно суочавање са многим и различитим идејама, које сугестивношћу филма рађају бурне дијалоге и преиспитивања, после чега се, скоро по правилу, свако од нас помери бар за корак ка споља или унутра... У сваком случају, ка некој новој идеји, ставу или само доживљају.

Апокалипто

Гојине утваре

Писати постфестум филм о Фесту, када је Фестивал већ завршен, а дневни и специјализовани медији су већ обавестили јавност о његовом току, гостима, организацији, отварању и затварању – оставља као једину смислену варијанту причу о самим филмовима. Већина њих вас чека, или ће вас чекати у биоскопима, неки неће, а заслужују да буду поменути, али је свакако бар кратка критика понеког од њих једна од могућих сугестија за ваш избор. Дакле, ви бирате, а ово што следи су наши предлози.

АУТЕНТИЧНОСТ МЛАДОСТИ

На програму Феста ове године нашло се и седам домаћих филмова. Један од њих, *Клопка* Срдана Голубовића, отворио је Фестивал. Мора се признати да је већина нас, после каталогског увида у филмску причу помислила да је поставка у чијем је средишту болесно дете коме је потребна помоћ, шлагворт за куповину емоција на прву лопту. Таква животна ситуација ће у људима увек изазвати јака осећања, без обзира на квалитет приче. Међутим, то и јесте била једна од многих клопки које филм поставља. Голубовић је начинио много дубљи рез у ткиво транзицијом, корупцијом, криминалом и падом јасног система вредности видљиво угроженог друштва. Ми који живимо то исто време, вероватно вишесложније читамо причу, мада ће она комуницирати и са публиком која не дели наше искуство. Након одгледаног филма остаје лични доживљај који је тежак, мучан, а та основна боја као да не посустаје нити у једном кадру. Филм се некако гледа желуцем, или га бар ми тако гледамо. И својим другим играним филмом, први је био *Апсолутних сто* из 2001. године, Срдан Голубовић не бежи у допадљиву забаву, већ се хвата у коштац са истинским проблемима наше свакодневице од којих гради филмску причу. На тој ангажованости свакако му треба одати признање.

Иако је *Мала мис саншајн* дебитантски филм Џонатана Дејтона и Валери Фарис, иначе је првенаца на Фестивалу било прилично и већина је са собом носила ону фину и садржајну свежину, то се, осим по поменутој свежини, ни по чему другом није примећивало. Без трунке размишљања и недоумице да ли бисмо препоруком овог или оног филма наше читаоце увели и тешку проблематику, којој се можда не би радо изложили, овај филм препоручујемо свима. Он и јесте тако направљен да га заједно могу гледати различите генерације, а да свака у њему пронађе прави ниво дешавања за себе. Филмове какав је *Мала мис саншајн* је иначе најтеже направити. Тај духовит, али паметан филм о обичним људима у прилично уобичајеним ситуацијама знатно је теже поставити него неку трагедију, на пример, која се креће у очекиваној скали и само јој се на основну боју додају нијансе. Филм је и такозвана критика изнутра америчког начина живота, и то из његове основне ћелије – породице. После дуге времена овај филм је повод да заједно са својом децом одете у биоскоп. Уживајте.

ТРЕЋЕ ЧИТАЊЕ ИСТОРИЈЕ

Филм Милоша Формана *Гојине утваре* прати живот познатог шпанског сликара. У његовој позадини су инквизиција, рат, Наполеонова освајања, и све се то вишезначно прелама на живот сликара, али и његових модела.

Марија Антоанета Софије Кополе је млада на француском двору помало изгубљена девојка. Филм изгледа као да је снимљен изнутра, као да се одвија у њеном даху. Прате га одличан костим и необична музика која као да даје ритам дисању младе краљице.

Краљица Стивена Фрирса и одлична Хелен Мирен третирају новију историју Британије. Однос двора на вест о смрти принцезе Дајане је окосница приче. Филм је урађен чисто, скоро документаристички, редитељски прецизно. Хелен Мирен, за коју смо током Фестивала сазнали да је руског порекла, а недавно је добила Оскара за ту улогу, износи причу о енглеској етикецији самоуверено и бриљантно. Када се круг приче која је занимљива и гледљива затвори, остаје њена јасна апологетска потка. Јер све се

на крају сажима, и традиција енглеске монархије и савременост коју је Дајана носила, а премијер Тони Блер покушава да је изнесе – у стабилан и оправдан поредак. Дакле, живела Енглеска, таква каква јесте.

Новију историју третира још један филм, чији је главни протагониста такође понео Оскара. *Последњи краљ Шкотске* Кевина Мекдоналда је снажан, ангажовани филм, који на светло дана износи своје виђење о једном од најсуровијих владара нашег времена – Иди Амину.

“Тешко је поверовати да један глумац који је постао препознатљив по својој нежности може да игра оваквог монструма. Међутим, трансформација је скоро невидљива” – чуло се на Би-Би-Сију о глуми Фореста Витакера. Међутим, осим глумачке бравуре, где свакоко треба убројити и глуму младог Џејмса Мекејвоја, шкотског лекара који се у тренутку доласка Амина на власт налази у мировној мисији у Уганди, филм треба погледати и због занимљивог размишљања о томе како у тренутку доласка на власт многи будући диктатори својом харизмом, уколико је имају, успевају да заварују масе, али и појединце који када се једном нађу у тој орбити, и после отржењења не могу лако из ње да изађу.

Апокалипто Мела Гибсона третира могућу историју Маја уз неоправдану количину експлицитног насиља која омета гледање филма. И у његовом претходном филму *Страдање Исусово* остао је утисак о превеликој количини приказаног насиља која је могла бити правдана жртвовањем, али је у оба случаја утисак да филм као уметност нуди много суптилније начине да се исприча прича.

Сви поменути филмови обрађују теме из ближе и даље историје. Та чињеница и поменута сугестивност филма као медија једноставно траже додатно разматрање, које води закључку да је уметност, у ствари, треће читање историје. Прво, хтели ми то или не, пишу победници. Друго редефинишу време и наука, онолико колико је то могуће, зависно од очуваности извора. Треће очигледно нуди уметност која се историјом бави. И то треће читање, веома доступно, раширено, лако сварљиво генерацијама које, ипак, лакше конзумирају инстант-варијанту, остаје најчешће у свести многих као једини увид у прошлост. Да ли је Гоја био човек осетљив за проблеме других, његова биографија не нуди лак закључак о тој теми, да ли је Марија Антоанета рекла да њен народ једе колаче, ако већ нема хлеба, или не – питања су која могу да муче историју, али не и уметност. Уметност подразумева приличну слободу да се тема која се третира прикаже субјективно, онако како је писци и редитељи виде. Олет, та слобода је она посебна, за коју је немогуће тражити и реципроцитет у одговорности. Сећамо се разговора са Никитом Михалковим који је рекао да, уколико о Другом светском рату његова тринаестогодишња ћерка буде судила на основу филма “Спасавање редова Рајана”, то никако неће ваљати. И ту се прича поново враћа на појединца, на његов доживљај али и изборе.

НЕМАЧКО ПУТОВАЊЕ

Како су одлуке жирија фестивала увек посебна сугестија за избор филмова које ћете погледати, овогодишња генерална препорука је – немачки филм.

Жири филмских критичара, чланова Yu-Fipresci, у саставу Милан Влајчић (председник), Зоран Ђорђевић и Владимир Џудовић, прегледао је филмове у свим расположивим програмима Феста 2007. и донео одлуку да Награду Yu-Fipresciја додели немачком филму “Живот других” (The Lives of Others, Das Leben den Anderen) аутора Флоријана Хенкела фон Донерсмарка, у којем се на изванредно убедљив и потресан начин осветљава како у тоталитарним временима, која најчешће још нису за нама, надзор над људским животима добија суперорвеловске утинке.

Наглашено је и изванредно присуство низа нових немачких аутора на Фесту, али и чињеница да се у најужем избору за награду нашао још један немачки филм “Слободна воља” (The Free Will, Der Freie Wille) аутора Матијаса Гласнера.

Жири програма “Европа ван Европе”, у саставу: Дубравка Лакић, филмски критичар дневног листа *Политика*, Павел

Марија Антоанета

Последњи краљ Шкотске

Краљица

Павликовски, филмски редитељ из Велике Британије, и Majnolf Cuthorst, уредник филмског програма ЗДФ-а и Артеа, одлучио је да награди филм “Да би доспео у рај, прво умри!”, Џамшеда Усмонова, за оригиналност у изградњи ликова и заводљив наступ, као и за причу која нас води на непредвидиво, али сасвим убедљиво путовање.

Жири Удружења филмских новинара и критичара Београда одлучио је да награда “Небојша Ђукелић” за 2007. буде додељена програму *Немачко путовање*. Узимајући у обзир све остале програме и филмове приказане на Фесту, жири је закључио да се програм немачких филмова одликује уједначеним квалитетом. Оригиналност и широк избор тема, од доброг сценарија и режије, преко кастинга који потврђују награде на фестивалима, обједињује одлична продукција што ову кинематографију враћа у сам европски врх. ■

Драгана МАРКОВИЋ